

Salve virgo Catharina!

ali

Ljubljanski študentje

Igra v petih dejanjih

Ivan Pregelj

Peto dejanje

V Ljubljani na Starem trgu, dne 24. novembra 1683, ob devetih zjutraj. Praznik svete Katarine, ki ga slavijo s kazisti na čelu vsi šolarji od parve do retorike mimo svojih še posebnih priprošnjikov in šolskih patronov: svetega Tomaža Akvinca, svetega Ivana Krstitelja, svetega Ignacija, svetega Frančiška Ksaverija, svetega Alojzija in svetega Stanislava z večernim obhodom in facibus, s slovesno mašo in propovedjo, s tedeumom in svojo himno Salve sancta Catharina. Čuli so o. magistra retorike Bernarda govoriti o temi: *Aspiciit utrumque*: da naj bodo podobni petelinu, ki ima take oči, da gleda z desnino očesom proti nebu in išče z levim po tleh; naj iščejo Bogu služiti in so pri tem vestni v svojem življenjskem poslu. Zdaj so pri maši, odkoder je čuti njihovo pesem in molitev. Trg pred cerkvijo kakor v prvem dejanju, a pokriva ga gosta jesenska megla, ki se polagoma redči in pred koncem dvigne popolnoma.

1. prizor:

1. starka (*Meta z leve*): S kugo in vojsko nas je strašil Bog za grehe. Meniš li, da bo kaj pomagalo?

2. starka (*Urša z njo*): Božja sveta volja naj se zgodi. Svoje pomoči ni odrekel. Lej, samo dva sta umrla v mestu, tisti, ki je že bolan v mesto prišel, pa Schwertlov Lenart, Bog mu daj dobro.

1. starka: Saj, Lenart, ki je bil strelec nad strelce. Pa je njega samega pogodila puščica z nebeškega loka. Stari je menda že ves zmočen. Vse noči pije, joče, tuli in kliče mrtvega.

2. starka: Obudil ga ne bo. Vda naj se pa moli.

1. starka: Za čevljarsko čast se je gnal bolj kot za otročje varstvo na občini. Bog že ve, čemu mu je edinega sina prehranil in odpravil. Kakor Taškarici, veruj mi, pamža, ki Blažev ni bil. (*Molk.*) Žalost je posušila babo, da je ni spoznati več.

2. starka: Hudo je vsakteri materi. Jaz ji ne privoščim.

1. starka (*trdo, nejevoljno*): Ali ji mar jaz? Take vere sem, da Bog že ve, komu roko na plečé položi. (*Greste proti cerkvi in izginete v megli.*)

2. prizor:

1. starec: Stara vera, star denar. Nama dvema ne bo bolje ne pod novim županom, ki svoje ve, ne pod novim sodnikom, ki po svoje sodi. Mar sta mi, saj komaj vem, kdo sta.

Frans Masereel (Belgijec), Ilustracija (lesorez) k Romaina Rollanda Jeanu Christophe-u

2. starec: Gospod Bosio vendar pa Gabrijel Eder, ki je za streho pri turnu svetega Florjana volil.

1. starec: Naj voli in daruje. Ima kje vzeti. Midva nimava.

2. starec: Nimava, Bog se usmili. (*Pokaže na desno.*) Poglej, ali ga poznaš?

1. starec: Kaj ga ne bi, čevljarja Ruprechta. (*Veselo.*) Tisti srboritež pa ni več, ne, ki je bil, odkar je najmlajši mojster.

2. starec: Huda čast in težka.

1. starec: Pa še hudobno kri so mu šolarji puščali. (*Pokaže na spomenik.*) Tja gori mesto svetega Jožefa bi ga lahko postavili, tako je postal pohleven.

2. starec: Pohleven deš? Potuhnjen, reci, ki se žene boji.

1. starec: To je res. Fran Kammerstein je močna gospa. (*Gresta.*)

3. prizor:

Ruprecht (*sklonjeno z leve*).

Jeronim (*učitelj, prihiti za njim*): Herr Kammerstein, Herr Kammerstein...